

XÂY DỰNG VĂN HÓA NHÀ TRƯỜNG GÓP PHẦN THỰC HIỆN MỤC TIÊU XÂY DỰNG VĂN HÓA PHÁT TRIỂN CON NGƯỜI

DEVELOPING A SCHOOL'S CULTURE WORKS TOWARDS THE GOAL OF NURTURING MEMBERS

NGUYỄN HỮU NGHĨA(*) và PHAN NGUYỄN DIỆU HUYỀN(**)

TÓM TẮT: Bài viết làm rõ một số vấn đề cần tập trung khi xây dựng văn hóa nhà trường từ đó nêu lên ý nghĩa của xây dựng văn hóa nhà trường trong việc thực hiện mục tiêu xây dựng văn hóa phát triển con người.

Từ khóa: xây dựng văn hóa nhà trường; xây dựng văn hóa; phát triển con người.

ABSTRACT: This article is going to clarify some issues to be focused on when building the school culture, thus determining the meaning of building school culture in accomplishing the target of building culture in human development.

Key words: developing a school's culture; building up culture; nurturing members.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Văn hóa có vai trò đặc biệt quan trọng trong quá trình phát triển của xã hội loài người, nhắc đến văn hóa là nhắc đến các giá trị nền tảng về tinh thần mang tính định hướng cho sự phát triển bền vững của xã hội góp phần điều chỉnh hành vi và suy nghĩ của con người. Trong bài phát biểu của đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc tháng 11 năm 2021 có nói: “Văn hóa còn thì dân tộc còn, văn hóa mất thì dân tộc mất” [5] đã thể hiện tinh thần trách nhiệm, ý chí, quyết tâm gìn giữ những giá trị văn hóa của Việt Nam.

Trong quá trình xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, văn hóa đã trở thành nguồn sức mạnh tinh thần to lớn, tập hợp đông đảo đội ngũ trí thức, giới văn nghệ sĩ... cô vũ, động viên đóng góp to lớn vào sự nghiệp cách mạng Việt Nam.

Tháng 2 năm 1943, Đảng ta đã soạn thảo Đề cương văn hóa Việt Nam. Đây là bản Cương lĩnh văn hóa đầu tiên của Đảng ta, đặt

nền tảng lý luận về văn hóa cho sự nghiệp phát triển văn hóa của dân tộc. Ngày 30 tháng 4 năm 1975 đã mở ra một trang mới cho cách mạng Việt Nam, đưa nước ta bước sang một kỷ nguyên mới tiến tới xây dựng xã hội chủ nghĩa trên phạm vi cả nước. Tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ IV tháng 12 năm 1976 Đảng ta khẳng định: “Tiến hành đồng thời ba cuộc cách mạng, trong đó tiến hành cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa trên lĩnh vực tư tưởng, văn hóa nhằm xây dựng nền văn hóa mới và con người mới xã hội chủ nghĩa phát triển toàn diện” [4].

Xây dựng văn hóa, phát triển con người luôn là chủ trương hàng đầu, xuyên suốt trong đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam. Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy: “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, phải có con người xã hội chủ nghĩa và có tư tưởng xã hội chủ nghĩa” [3, tr.604]. Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng cũng đã chỉ rõ: “Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để

(*) CN. Trường Trung học phổ thông Chuyên Lê Hồng Phong, ngianguyenhcmue@gmail.com

(**) ThS. Trường Đại học Văn Lang, Mã số: TCKH31-24-2022

văn hóa thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc” [1, tr.115-116].

Nước ta đang tiến hành công nghiệp hóa, hiện đại hóa một cách mạnh mẽ, xu thế toàn cầu hóa là một tất yếu khách quan đã tác động lớn đến xã hội nói chung cũng như giáo dục nói riêng. Xây dựng văn hóa nhà trường góp phần định hướng lại các giá trị đạo đức bên trong mỗi chúng ta làm cho môi trường giáo dục thấm nhuần các giá trị về văn hóa góp phần thực hiện mục tiêu xây dựng văn hóa phát triển con người.

2. NỘI DUNG

2.1. Khái niệm về văn hóa và văn hóa nhà trường

Văn hóa là một vấn đề rộng lớn mang nhiều tầng ý nghĩa khác nhau, gắn với quá trình sinh hoạt đời sống xã hội của con người. Các nhà khoa học cho rằng có bao nhiêu nhà nghiên cứu về văn hóa thì có bấy nhiêu định nghĩa về văn hóa.

Bàn về văn hóa, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh: *“Vi lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hằng ngày về mặc, ăn, ở và các phương thức sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó tức là văn hóa. Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn” [2, tr.431].*

Văn hóa nhà trường là tổng hòa các yếu tố văn hóa vật chất, tinh thần được sáng tạo và phát triển bởi các thành viên trong nhà trường. Nó phù hợp với đặc trưng, nhiệm vụ của môi trường sư phạm được các thành viên trong nhà trường thừa nhận và thực hiện theo. Văn hóa nhà trường góp phần định hướng suy nghĩ và hành động của các thành viên trong nhà trường từ đó hình thành nên những đặc trưng riêng của nhà trường để phân biệt với các tổ chức khác.

Vì thế, văn hóa nhà trường được xem là một phạm trù lịch sử chi phối và tác động đến hoạt động của nhà trường, là nơi để hình thành và nuôi dưỡng các giá trị văn hóa tiến bộ, tích cực.

Khi nhà trường có các giá trị văn hóa tiến bộ, tích cực thì ở đó sẽ có sự phát triển về chuyên môn, sự trau dồi học hỏi lẫn nhau để hướng đến mục tiêu chung. Khi những giá trị văn hóa tiến bộ được xác lập thì nhà trường sẽ chủ động thực hiện cải cách và không ngừng đổi mới chuyên môn để xây dựng niềm tin và uy tín của nhà trường trong xã hội.

2.2. Nội dung xây dựng văn hóa nhà trường

Thứ nhất, nâng cao sự lãnh đạo của Đảng, công tác quản lý của ban giám hiệu trong việc thực hiện nhiệm vụ xây dựng văn hóa nhà trường. Xây dựng văn hóa nhà trường nhằm đáp ứng những nhu cầu về văn hóa, giáo dục học sinh. Xây dựng văn hóa nhà trường tốt đẹp cần thiết phải có sự chỉ đạo, quan tâm sâu sát của cấp ủy Đảng, sự quản lý của ban giám hiệu nhà trường trong thực hiện nhiệm vụ. Cấp ủy nhà trường là nơi đề ra những định hướng, mục tiêu cho việc xây dựng văn hóa nhà trường, còn ban giám hiệu nhà trường sẽ hiện thực hóa những chỉ đạo từ cấp ủy phối hợp cùng các tổ chức trong nhà trường triển khai thực hiện một cách hiệu quả nhất. Ở cơ sở nào có sự lãnh đạo, chỉ đạo chặt chẽ của các cấp ủy Đảng, có sự quan tâm sâu sát trong chỉ đạo thực hiện nhiệm vụ, kiểm tra đánh giá kết quả thực hiện các hoạt động phong trào thì ở đó hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường có sự chuyển biến mạnh mẽ.

Thứ hai, nâng cao nhận thức cho cán bộ, giáo viên và học sinh về tầm quan trọng của công tác xây dựng văn hóa nhà trường. Văn hóa nhà trường tác động trực tiếp đến cách suy nghĩ, cảm nhận và hành động của mỗi thành viên trong nhà trường, do đó có thể nâng cao hoặc cản trở động cơ, kết quả dạy và học. Việc nâng cao nhận thức cho cán bộ, giáo viên và học sinh về tầm quan trọng của công tác xây dựng văn hóa nhà trường giúp cho cán bộ quản

lý, giáo viên, học sinh thấy rõ vai trò và ý nghĩa tốt đẹp, tầm quan trọng của việc xây dựng văn hóa nhà trường. Trên cơ sở đó, mỗi người, mỗi bộ phận xác định rõ ý thức trách nhiệm, chủ động tự giác, tích cực tham gia công tác này, tạo sự nhất trí cao và sự phối hợp của các tổ chức, các lực lượng đối với công tác xây dựng văn hóa nhà trường.

Thứ ba, xây dựng kế hoạch trong việc xây dựng và phát triển văn hóa nhà trường. Văn hóa nhà trường mang nét đặc trưng riêng và nét đặc trưng này là gì? Biểu hiện cụ thể như thế nào? Các giá trị của nó ra sao? Quá trình hình thành giá trị văn hóa đó như thế nào? Những điểm mạnh và hạn chế của nhà trường là gì?... Những câu hỏi đó chỉ có nhà trường mới có thể trả lời được. Xây dựng văn hóa nhà trường cần có một kế hoạch cụ thể và lộ trình thực hiện nhằm phát huy những điểm mạnh và khắc phục những hạn chế. Xây dựng văn hóa nhà trường là một quá trình lâu dài, cần phải xây dựng một cách rõ ràng và chi tiết, phải vạch ra được lộ trình thực hiện, công tác kiểm tra đánh giá mức độ công tác xây dựng văn hóa nhà trường một cách chặt chẽ, nghiêm túc.

2.3. Ý nghĩa

Về góc độ quản lý, tổ chức, khi nhà trường có văn hóa tích cực mang tính chuyên môn cao thì ở đó sẽ có sự phát triển về đội ngũ cán bộ giáo viên, phương pháp dạy và học có sự đổi mới, cải cách chương trình theo định hướng và nhu cầu của xã hội một cách hiệu quả. Ở môi trường đó, người dạy và người học đều phát huy và khẳng định được uy tín của nhà trường đối với xã hội. Một tổ chức có nền văn hóa mạnh sẽ hội tụ được cái tốt, cái đẹp cho xã hội. Văn hóa nhà trường sẽ giúp cho nhà trường thực sự trở thành một trung tâm văn hóa giáo dục, là nơi hội tụ sức mạnh của trí tuệ và lòng nhân ái trong xã hội, góp phần quan trọng tạo nên sản phẩm giáo dục toàn diện.

Đối với đội ngũ cán bộ giáo viên nhà trường, văn hóa nhà trường góp phần tạo nên môi trường làm việc năng động, ở đó văn hóa được xây dựng bằng tình thương yêu chân thành, sự hợp tác đầy trách nhiệm của các thầy cô giáo vì mục tiêu chung. Giáo viên chính là những người mang những giá trị văn hóa để giáo dục và định hướng nhằm thay đổi thái độ và hành vi của các em theo hướng tích cực. Và hơn ai hết, chính nhân cách nhà giáo sẽ ảnh hưởng trực tiếp tới nhân cách học trò.

Đối với học sinh, văn hóa tạo nên giá trị đạo đức và có vai trò điều chỉnh hành vi. Khi được giáo dục trong một môi trường văn hóa và thấm nhuần hệ giá trị văn hóa, học sinh không những hình thành được những hành vi chuẩn mực mà quan trọng hơn là khơi dậy trong các em là niềm tin nội tâm sâu sắc vào những điều tốt đẹp, từ đó khao khát cuộc sống hướng thiện và sống có lý tưởng. Văn hóa nhà trường còn giúp các em về khả năng thích nghi với xã hội. Một con người có văn hóa thì trong con người đó luôn hội tụ đầy đủ những giá trị đạo đức căn bản, đó là đức tính khiêm tốn, lễ độ, thương yêu con người, sống có trách nhiệm với bản thân và xã hội.

3. KẾT LUẬN

Việc xây dựng văn hóa nhà trường là vô cùng cần thiết trong bối cảnh hiện nay. Xây dựng văn hóa nhà trường hướng đến mục tiêu xây dựng văn hóa, phát triển con người không những giúp cho việc xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, an toàn, có sức đề kháng cao chống lại mọi sự thâm nhập của các yếu tố phản văn hóa từ bên ngoài và sự nảy sinh những yếu tố gây hại từ bên trong, mà còn làm cho nhà trường ngày một văn minh, tiến bộ. Xây dựng văn hóa nhà trường phải là nhiệm vụ đặc biệt quan trọng của cấp ủy và ban giám hiệu nhà trường cùng với đó là cán bộ, giáo viên, nhân viên nhà trường các thế hệ học sinh cùng hướng đến mục tiêu xây dựng môi trường giáo dục văn hóa, tiến bộ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- [2] Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 3, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- [3] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 12, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
- [4] Báo điện tử Đảng Cộng Sản Việt Nam (2018), *Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IV của Đảng*, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-iv/dai-hoi-dai-bieu-toan-quoc-lan-thu-iv-cua-dang-22>, ngày truy cập: 20-11-2021.
- [5] Báo Điện tử Lao Động (2021), *Văn hóa là hồn cốt dân tộc, văn hóa còn thì dân tộc còn*, <https://laodong.vn/thoi-su/van-hoa-la-hon-cot-dan-toc-van-hoa-con-thi-dan-toc-con-977389.ldo>, ngày truy cập: 26-11-2021.

Ngày nhận bài: 26-12-2021. Ngày biên tập xong: 29-12-2021. Duyệt đăng: 12-01-2022